

OBSAH :

PSI :

Sloboda ako nutné zlo v sociálnom štáte
Ondrej Dostál

SPOLOČNOSŤ :

Vďaka Bohu, že USA nie sú ako Európa.
Aspoň zatiaľ! Charles Murray

VEREJNÁ SPRÁVA :

Čakáreň na municipalizáciu
Dušan Sloboda

ŠKOLSTVO :

Tradične žalostná gramotnosť
Zuzana Humajová-Zímenová

SLOBODA AKO NUTNÉ ZLO V SOCIÁLNO M ŠTÁTE

Ondrej Dostál

Bezprostredným motívom k založeniu občianskeho združenia Priatel'ia slobodných informácií (PSI) bola snaha upozorniť na niektoré absurdné aspekty zákona o štátnom jazyku. Sám život a snaživé ministerské úradníčky však dokážu odkryť nezmyselný charakter tohto zákona lepšie ako akékoľvek vopred naplánované aktivity kritikov zákona.

K obhajobe slobodného šírenia informácií sme skôr intuitívne pridali aj ochranu slobodného prístupu k informáciám. A ten dnes začína byť ohrozovaný nielen z hľadiska jeho viac či menej častého nerešpektovania jednotlivými úradmi, ale priam vo svojej podstate a pod kuratelou Najvyššieho súdu SR.

Problémy v oblasti slobodného šírenia informácií a slobodného prístupu k informáciám ukazujú možno výstižnejšie ako čokoľvek iné, že súčasná vládna garnitúra vníma slobodnú spoločnosť ako problém. Ako nutné zlo, ktoré musí do istej miery vzhľadom na vonkajšie okolnosti trpieť a rešpektovať, ale nie ako prirodzený a želateľný stav sveta.

Sociálny štát a národnoštátne záujmy

Problémy informačných slobôd sa dotýkajú dvoch podstatných problémov fungovania súčasnej vládnej zostavy. SMER-SD ústami Roberta Fica ako svoje priority deklaruje silný sociálny štát a obhajobu národnoštátnych záujmov. V skutočnosti sa za nimi skrýva niečo iné.

Sociálny štát je maskou, pod ktorou sa skrýva nielen nechúť k potrebným reformám a neschopnosť ich realizovať, odpor k rozširovaniu priestoru ľudskej slobody a snaha o čo najrozsiahlejší a najmocnejší štát, ale predovšetkým obrovská korupcia a klientelizmus. Pod maskou národnoštátnych záujmov sa zasa skrýva neobvyklá vulgarizácia politickej kultúry, od ktorej sme si už v postmečiarovskom období začali pomaly odvykať, a predovšetkým vyostrovanie národnostných vášní a hranie maďarskou kartou.

Skorumpovaný sociálny štát potrebuje obmedzovať prístup k informáciám, aby aspoň čiastočne mohol kryť svoje zlodejiny. A nacionalizmus vydávajúci sa za obhajobu národnoštátnych záujmov zasa potrebuje obmedzovanie slobodného šírenia informácií ako palivo pod kotol s národnostným napätím.

Informácia nie je informácia

Prvým rozhodnutím Ficovej vlády hneď po jej vymenovaní začiatkom júla 2006 bolo odvolanie štátnych tajomníkov predchádzajúcej Dzurindovej vlády, pri ktorom bol možno porušený zákon. Zo zdanlivo banálnej chyby sa stala kauza zvukového záznamu z rokovania vlády, ktorá sa naťahovala takmer štyri roky a ešte stále deťvinitívne neskončila.

Súčasná vláda vníma slobodnú spoločnosť ako nutné zlo.

Predbežnú bodku za ňou dal v apríli 2010 Najvyšší súd SR, ktorý odmietol možnosť sprístupnenia zvukového záznamu z rokovania vlády a zároveň spochybnil, že zvukový záznam, ale aj rôzne dokumenty a zmluvy sú vlastne informácie. Takýto názor je síce v rozpore s inými rozhodnutiami súdov, vrátane najvyššieho, no neexistuje ani najmenšia záruka, že sa takéto zúžené chápanie pojmu „informácia“ na Harabonovom súde nepresadí a nestane určujúcim aj pre rozhodovanie ostatných súdov. Niet najmenších pochyb, že úrady a politici by sa novej situácii ani v najmenšom nevzpierali a rozsah sprístupňovaných informácií by zúžili, ako by sa len dalo. Zložitejšia verejná kontrola totiž znamená jednoduchšie kradnutie, či iné obchádzanie zákonov.

Jazyková polícia zasahuje

PSI na absurdné stránky jazykového zákona upozornili prostredníctvom jednoduchého verejného nápisu v angličtine priamo

pred ministerstvom kultúry, či príležitostnou tlačovinou k divadelnej hre ministra kultúry, ktorá bola celá v španielčine. Na úmyselné a oznámené porušenie zákona o štátnom jazyku priamo pod svojím nosom ministerstvo dosiaľ nereagovalo. Zato licenčná rada musela riešiť podozrenie z porušenia zákona odvysielaním „The End“ na konci filmu a bude musieť rozhodnúť, ako sa vyrovná s odvysielaním pár nepreložených anglických viet, ktoré neplánovane odzneli v diskusnej relácii Lampa.

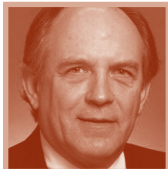
Skutočným vrcholom novej jazykovej politiky však bola kontrola nedostatočne dvojazyčných letákov maďarského ochotníckeho divadla z obce Klasov. Úradníčky z ministerstva kultúry síce s úsmevom ubezpečovali, že nikomu neprišli zakázať hranie v maďarčine, ale ak letáky nebudú preložené kompletne aj do slovenčiny, ochotníci z Klasova budú mať problém. Prečo by v normálnej slobodnej spoločnosti mal štát zasahovať do toho, v akom jazyku si ochotníci za vlastné peniaze vydávajú nejaké tlačoviny?

Koniec žartov

Tu sa však ukazuje nebezpečnejšia stránka zákona o štátnom jazyku. Tento zákon totiž nie je iba studnicou absurdných situácií, ale predovšetkým nástrojom na buzeráciu príslušníkov maďarskej menšiny. Anglický nápis na verejnosti nevaďí, ani keď je priamo pred ministerstvom, maďarský v Dunajskej Strede vadiť bude. Španielske letáky k Maďaričovej hre ostávajú zatiaľ bez odozvy, kvôli maďarským ochotníckym vycestuje do Klasova ministerská úderka. Tu už prestávajú žarty.

Robert Fico si podľa Miloša Zemana myslí, že sloboda nie je pre ľudí dôležitá. Ako pre koho. Pre ľudí, ktorí si neželajú žiť v skorumpovanom sociálnom štáte a ktorí nevidia vo svojich spoluobčanoch nepriateľov len z toho dôvodu, že majú iný maticinský jazyk, sloboda určite dôležitá je.

Autor je riaditeľ KI a predseda občianskeho združenia Priatel'ia slobodných informácií (PSI).

VĎAKA BOHU, ŽE USA NIE SÚ AKO EURÓPA. ASPOŇ ZATIAĽ Charles Murray

Chceme, aby Spojené štáty americké boli ako Európa? Vždy som rád, keď môžem ísť do Štokholmu alebo Amsterdamu, nehovoriac o Ríme alebo Paríži. Na každodennom živote v Európe sa nám môže páčiť mnohé. Ale tvrdím, že odpoveď na úvodnú otázku znie „nie“, a nemyslím si to z ekonomických dôvodov. Chcem sa zamerať na iný problém európskeho modelu: zo života vysáva príliš veľa života.

To, z čoho pozostáva život – elementárne udalosti okolo narodenia, smrti, výchovy detí, seberealizácie, čelenia nepriazni osudu, intímnych vzťahov – sa odohráva iba v štyroch inštitúciách: rodina, komunita, povolanie a viera. Z tohto hľadiska je cieľom sociálnej politiky zabezpečiť, aby tieto inštitúcie boli silné a životaschopné. Európsky model to nezabezpečuje. Naopak, každú z nich podkopáva.

Európsky syndróm

Prejdite autom po švédskom vidieku tak, ako ja pred pár rokmi. V každom meste nádherný luteránsky kostol, čerstvo natretý, na úzkostlivo udržiavanom pozemku, to všetko subvencované švédskou vládou. Ale tie kostoly sú prázdne. Aj v nedeľu. Škandinávske a západoeurópske národy sa hrdia svojimi politikami podpory detí a poskytovaním štedrých prídavkov, bezplatných centier celodennej starostlivosti a dlhých materských dovolení. Tie isté krajiny však majú pôrodnosť hlboko pod mierou zabezpečujúcou reprodukciu a klesajúcu sobášnosť. Sú to krajiny, kde vlády veľmi chránia pracovné miesta a poskytované dávky sú najštedrejšie. A až na pár výnimiek sú to krajiny, kde je práca považovaná najčastejšie za nutné zlo a kde podiel ľudí, ktorí hovoria, že majú radi svoju prácu, je najnižší.

Nazvime to európsky syndróm. V apríli 2008 som prednášal v Zürichu, kde som poukázal na niektoré z týchto momentov. Niektorí z auditória mi otvorene povedali, že pojem „dobre prežitý život“ nemá pre nich zmysel. Preživali úžasné chvíle so svojimi momentálnymi sexuálnymi partnermi, novými BMW a vo svojich dovolenkových sídlach na Malorke nevideli prázdnotu svojich životov, ktoré si vyžadujú naplnenie. V Európe sa rozširuje mentalita, v ktorej sa za účel života považuje prežiť ho čo najpríjemnejšie. Ak je zmyslom života toto, tak práca nie je povolaním, ale čímisi, čo narušuje vyššie dobro, voľný čas. Ak je zmyslom života toto, načo mať dieťa, ak deti znamenajú toľko starosti? Ak je zmyslom života toto, načo ho tráviť starosťami o susedov? Ak je zmyslom života toto, ako príťažlivé je náboženstvo, ktoré tvrdí niečo iné?

Stojím v úžase pred európskou minulosťou, no o to znechucujúcejšia je jej prítomnosť. A znepokojovať by nás malo aj to, že každý prvok európskeho syndrómu sa infiltuje aj do amerického spôsobu života. Európsky model poskytuje intelektuálny rámec sociálnej politike demokratov a u republikánov nemá žiadnych presvedčivých odporcov.

Odstraňovanie rozdielov

Jadrom sociálno-demokratickej agendy sú dve premisy o ľudských bytostiach, ktoré nazývam *premissa o rovnosti* a *premissa o novom človeku*. *Premissa o rovnosti* hovorí, že v spravodlivej spoločnosti budú mať rozličné skupiny ľudí – muži aj ženy, čierni aj bieli, hetero- aj homosexuáli – prirodzene rovnaké rozdelenie rôznych životných „výstupov“ – rovnaký priemerný príjem, rovnakú priemernú úroveň vzdelanosti a rovnaký podiel tých, ktorí sa stanú vrátnikmi a tých, ktorí sa stanú riaditeľmi firiem. Ak by sa tak neudialo, bude za to môcť zlé ľudské správanie a nespravodlivá spoločnosť.

Som presvedčený, že do desiatich rokov nové vedecké objavy donútia ľavicu, aby opustila *premissu o rovnosti*. Ale ak sociálna politika nemôže stavať na premise, že musia byť odstránené rozdiely medzi skupinami, tak na čom môže stavať? Môže stavať na premise, ktorá bývala súčasťou podstaty amerického idealizmu: s ľuďmi sa musí jednať ako s jednotlivcami. Úspech sociálnej politiky sa nemá merať rovnosťou výstupov jednotlivcov, konajúcich podľa svojich osobných schopností, túžob a hodnôt tak, aby našli spôsob života, ktorý im najviac vyhovuje.

Úspech sociálnej politiky sa nemá merať rovnosťou výstupov skupín, ale slobodou jednotlivcov.

Druhou tendenciou nových objavov v biológii je smerovanie k dôkazu, že *premissa o novom človeku*, ktorá hovorí, že ľudské bytosti sú formovateľné správnymi zásahmi vlády, je nezmysel. Ľudská povaha dôsledne predurčuje všetko, čo je možné kultúrne alebo politicky. Nové vedecké poznatky potvrdia, že ľudia sú takí, ako ich videli múdri pozorovatelia už tisíce rokov.

Aktuálnosť tradičnej rodiny

Dopady na politickú diskusiu budú zničujúce. Roky som patrili medzi tých, ktorí tvrdili, že nárast pôrodnosti nevydatých žien bol sociálnou katastrofou – tou najdôležitejšou silou, ktorá zapríčinila nárast príslušníkov najnižšej spoločenskej triedy. Hoci sme s viacerými akademikmi boli schopní dokázať, že iné konštrukcie rodiny nefungovali tak dobre, ako tá tradičná, neviem dokázať, že alternatívy by nemohli fungovať tiež. Sociálni demokrati tak pričádzajú s ďalším novým programom, ktorý má kompenzovať absenciu otcov v rodinách.

V najbližších desaťročiach bude pokrok v evolučnej psychológii prepojený s pokrokom v poznaní genetiky, a to podľa mňa povedie k vedeckému nepsenzu, ktorý bude vyzerať asi takto: existujú genetické

dôvody, pre ktoré chlapci, ktorí vyrastajú vo štvrtiach bez ženatých otcov majú tendenciu dospievať bez toho, aby si osvojili normy správania, ktoré budú potrebovať, aby sa nedostali do väzenia a udržali si prácu. A pritom sme stále schopní uznať, že mnohé nevydaté ženy skvelým spôsobom vychovali svoje deti. Ale sociálni demokrati budú musieť uznať, že tradičná rodina hrá osobitnú, neodmysliteľnú rolu v prosperite človeka a že sociálna politika sa musí opierať o túto pravdu.

V mojej mysli sa pred pár rokmi uhniedla metafora: 20. storočie bolo dobou dospievania *homo sapiens*. Veda 19. storočia, od Darwina po Freuda, priniesla celý rad zlyhaní spôsobu, akým sa vnímal život človeka tak, ako tento vyzeral od zrodu civilizácie. Človek, presne ako adolescent, bol zbavený niektorých pohodlných zjednodušení svojho detstva a bol vystavený zložitejšiemu poznávaniu sveta. A intelektuáli 20. storočia reagovali presne tak, ako reagujú adolescenti, keď si myslia, že mama a otec sú beznádejne neaktuálni. Bolo to ako keby si mysleli, že ak má Darwin pravdu s evolúciou, tak Tomáš Akvinský už nestojí za prečítanie; že ak Freud mal pravdu o nevedomí, tak nás už nemá čo naučiť Aristotelova etika.

Prebudenie alebo pád?

Na dospievaní je dobré to, že je dočasné a keď odznie, ľudia zistia, že ich rodičia boli múdrejší, ako si mysleli. Každý z nás, ktorí sa zaoberáme sociálnou politikou, bude rozmyšľať čoraz menej ako adolescent, ohúrený každou novou zvodnou myšlienkou, a viac ako dospelý človek. To však nezastaví pád Ameriky smerom k európskemu modelu. Na to bude potrebné „veľké prebudenie“ amerických elít. Budú sa musieť pýtať samy seba, ako veľmi si vážia to, čo urobilo Ameriku výnimočnou a čo sú ochotní urobiť preto, aby to ochránili.

Americké elity všetkých politických fariieb sa však čoraz viac uzamykajú do uzavretých spoločenských – či už doslovne alebo obrazne – kde nikdy neprichádzajú do interakcie s ľuďmi, ktorí nepatria do ich spoločenskej triedy. Za posledné polstoročie nová generácia elít čoraz viac trávi svoj život v bubline vyššej strednej triedy: nikdy nevideli výrobnú halu, nehovoriac o tom, že v žiadnej nikdy nepracovali; nikdy nešli do obchodu s potravinami, aby si kúpili lacný kečup namiesto drahého len preto, aby ušetrili; a nikdy nemali blízkeho priateľa, ktorý aspoň raz v škole prepadol.

Pád k európskemu modelu je možné zastaviť, iba ak sa americké elity znovu zamilujú do toho, čo robí Ameriku inou. Je to jedinečný spôsob spolužitia ľudí.

Autor pôsobí ako akademický pracovník na American Enterprise Institute.

Pôvodne uverejnené vo Washington Post dňa 22. marca 2009.

Preložil Svetozár Gavora, spolupracovník KI.

ČAKÁREŇ NA MUNICIPALIZÁCIU

Dušan Sloboda

Komunálna reforma. Dzurindova vláda o nej začala verejne diskutovať. Ficova vláda nemala odvahu ani len na tú diskusiu, pojem úplne vymazala z vládných materiálov a nahradila ho vágnou modernizáciou. O jej potrebe sa v úzadí vedie len akademická debata, politické kruhy sa jej vyhýbajú a súdiac podľa programov strán sa nič nezmení ani po voľbách, nech dopadnú akokoľvek.

Takmer 3 000 obcí a miest, takmer 3 000 starostov a primátorov, takmer 3 000 obecných, mestských a miestnych úradov a zastupiteľstiev, desaťtisíce úradníkov a vyše 21 000 poslancov v samospráve. Taká je slovenská realita. Dve tretiny obcí majú menej než 1 000 obyvateľov. Malé obce významnú časť svojich nevelkých rozpočtov mniajú na správu úradu. Na rozvoj veľa neostáva, štát im navyše sťažil i prístup k eurofondom, keďže sú zväčša mimo tzv. pólov rastu. Populácia v nich starne a vymiera. Verejná infraštruktúra je nekvalitná, služby poskytované zdrobenou samosprávou občanom sú drahé a neefektívne, nezriedka i neodborné, zákonný rámec povinností a kompetencií samospráv je príliš košatý a zákonná kontrola príliš bezzubá. Obce zväčša nemajú vôľu a dostatočnú motiváciu dobrovoľne spolupracovať na výkone funkcií, sieť spoločných obecných úradov ako-tak funguje len pre zopár kompetencií. A zodpovední si pred tým všetkým zakrývajú oči.

Vízia akadémie

Potreba komunálnej reformy, ktorej podstata leží v municipalizácii, teda v zlúčovaní obcí a výkonu ich kompetencií, sa nakoniec počas Ficovej vlády objavila v auguste 2008 v rámci *Dlhodobej vízie rozvoja Slovenskej spoločnosti* (s výhľadom do roku 2030), ktorej spracovanie si vláda v roku 2006 objednala od Slovenskej akadémie vied (SAV). Akademiici vláde radia nielen „riešiť nevhodnú, atomizovanú štruktúru úradov miestnej štátnej správy s cieľom zlepšiť koordináciu úloh štátu v území“, ale taktiež uskutočniť municipalizáciu.

Na základe skúseností s týmto procesom v mnohých krajinách Európy upozorňuje SAV tiež na neopodstatnenosť obáv zo straty identity pôvodných obcí. Hrozby o „vymazaní“ obcí z máp realizáciou municipalizácie u nás šíri najmä Združenie miest a obcí Slovenska (ZMOS), ktoré združuje zástupcov takmer všetkých našich obcí a miest, a logicky sa správa ako lobistické združenie bojujúce v prvom rade za svojich členov (starostov a primátorov) a až v druhom rade za obyvateľov miest a obcí. Výsledkom municipalizácie by mohla byť redukcia počtu samosprávnych celkov na desiatku, teda z takmer 3 000 starostov a primátorov by ostalo menej než 300. A s tým má ZMOS evidentne problém. „*Dlhodobu podporujeme zachovanie samosprávy vo všetkých obciach a na princípe dobrovoľnosti ponechať na konkrétnej*

obci, či presunie časť svojich kompetencií na inú obec,“ zopakoval nedávno šéf ZMOS Michal Sýkora pre denník SME.

Vízia SAV zároveň uvádza i známy fakt, že okrem Slovenska si luxus nepristúpiť k úpravám fragmentovanej správy vecí verejných v území dovolili v Európe už len Česko, Maďarsko, Francúzsko a Španielsko. Skúsenosti krajín, ktoré majú municipalizáciu za sebou, ukazujú, že sú v podstate dve cesty zlúčovania: buď zlúčenie so zánikom pôvodných obcí (Švédsko, Dánsko), alebo zlúčenie bez zániku pôvodných obcí (Poľsko, Bulharsko), kde sa identita pôvodných obcí udržiava istou formou symbolickej politickej reprezentácie. Akademiici načrtli i tri známe modely realizácie komunálnej reformy: 1. vláda a parlament rozhodne „zhora“, 2. na centrálnej úrovni sa stanovia len základné rámce a kritéria, pričom realizácia sa ponechá na dobrú vôľu obcí zlúčovať sa (to je do značnej miery u nás možné i dnes, avšak bez záujmu samospráv), 3. vláda a parlament schvália rámce pre municipalizáciu a ponechajú obciam istý čas, aby sa mohli obce dohodnúť na zlúčení „zdola“ a až následne sa centrálné rozhodne o zlúčení „zhora“ tam, kde k dohode nedošlo.

Stratégia a program SMER-SD

Nevyhnutnosť realizácie municipalizácie nezmizla dokonca ani z následnej *Stratégie rozvoja Slovenskej spoločnosti* (s výhľadom do roku 2015), ktorá bola zverejnená na verejnú diskusiu vo februári 2010. Akademiici v nej tvrdia, že „v horizonte realizácie stratégie je potrebné pre zlepšenie verejných služieb v zabezpečovaní preneseného výkonu štátnej správy a vybraných originálnych kompetencií zaviesť a legislatívne upraviť inštitút spoločných obecných úradov pri rešpektovaní dostupnosti centra a limitovaní dobrovoľnosti výkonu kompetencií“ a odporúčajú odskúšať municipalizáciu v pilotných regiónoch.

Hoci premiér a predseda SMER-SD Robert Fico sa nechal počuť, že „každá vláda, ktorá príde po roku 2010, by mala mať povinnosť, ak sa zhodneme na tomto materiáli, vypracovať programové vyhlásenie vlády tak, že budú zohľadnené hlavné úlohy zo stratégie,“ tézy týkajúce sa komunálnej reformy v programe jeho strany nečakajte. Nevraviac, že by iste nebolo vhodné, aby mali vlády povinnosť vyčádzať zo stratégie, ktorú si ako celok nevie osvojiť ani jej objednávateľ. Keď premiér a jeho strana vyhlasovali, že časti dokumentu, ktorý si vláda za 25 miliónov korún z našich daní objednala od akadémie, použijú vo volebnom programe, mali v hľadáčku iné jej časti. Tie, ktoré boli viac presiaknuté komunistickou minulosťou viacerých autorov, prázdnotou súčasného eurospeaku a odkazmi na európsky či škandinávsky sociálny model, ktorý má v obľube spomínať i Robert Fico. Samozrejme, robí to selektívne. Škandinávské krajiny sú totiž známe i nízkou mierou korupcie a realizovanou municipalizáciou. Dánsko, teda krajina populačne i rozlohou podobná Slovensku,

znižila vo viacerých vlnách počet samospráv z viac než 1 300 na dnešných 98.

Programy ďalších strán

A ako vyzerajú programy ostatných strán, ktoré majú šancu zasadnúť v parlamente po júnových voľbách a stať sa súčasťou budúcej vlády? Komunálnu reformu v nich nehľadajte. KDĽ riešenie problémov v samospráve do značnej miery redukuje na zjednodušenie čerpania eurofondov. SaS chce zaviesť vzájomné porovnávanie (benchmarking) samospráv a hodnotiť tak efektívnosť a hospodárnosť nakladania s verejnými zdrojmi. Z požiadavky MOST-HÍD zachovať „*právnú samostatnosť malých obcí*“ cítiť dokonca istý odpor k municipalizácii. Program SMK-MKP zatiaľ známy nie je, z minulosti sa však dá usudzovať podobný postoj ako u Bugárovej strany. Rovnako zatiaľ nepoznáme program SNS, berúc do úvahy povahu tejto strany a niektoré jej „výstrelky“ prezentované v oblasti verejnej správy, niet čo banovať. V ĽS-HZDS sa k reformám v samospráve nevyjadrujú, obmedzili sa na štátnu správu v území. Chcú zrušiť obvodné úrady, návrat k integrovaným okresným úradom štátnej správy a čast' právomocí ako prenesený výkon dať VÚC.

Jedna výnimka sa predsa našla. Hoci v programe SDKÚ-DS je cítiť istý odklon od reformných tém, Dzurindova strana voličom tvrdí, že do 100 dní od vytvorenia vlády by pripravila „*komunálnu reformu, ktorá bude obce motivovať k spolupráci*“ a upravila „*delenie úloh medzi štátom a samosprávou tak, aby boli výsledkom kvalitnejšie služby pre občanov.*“

Čakáreň

Ficova vláda nenadviazala na Dzurindovu a diskusiu o komunálnej reforme stopla. Fico teraz chce, aby budúce vlády zohľadňovali stratégiu SAV, pričom o municipalizáciu v nej spomínanú nestojí vo svojom programe ani jeho strana. Na ceste ku komunálnej reforme sme stratili štyri roky, a ak by sa mal po voľbách realizovať program strán tak, ako ho predstavili voličom, stratíme zrejme ďalšie štyri.

Rozdrobená samospráva je finančne slabá a neefektívne mrhá daňovými výnosmi. Takýto stav nepriamo bráni výraznejšiemu znižovaniu daní, keďže na objem daňových výnosov je cez fiškálnu decentralizáciu naviazané financovanie samospráv. Rozbité cesty, nedostupnosť kvalitných sociálnych služieb nevraviac o ich poštatňovaní, nízka miera efektívneho plnenia funkcií, nedostatočná kontrola a vymáhanie zákonnosti, neschopnosť pružne reagovať na externé zmeny (ako je hospodárska kríza) a ich dopady. I takto bude naďalej vyzeráť naša samospráva zaseknutá v čakárni na municipalizáciu.

Autor je analytik KI.

TRADIČNE ŽALOSTNÁ GRAMOTNOŠŤ

Zuzana Humajová-Zimenová

Je všeobecne známe, že Slovensko sa v ostatných medzinárodných testovaniach PISA a PIRLS, ktoré sa zaoberajú funkčnou gramotnosťou detí do 15 a do 10 rokov, umiestnilo na nelichotivom 23. až 26. mieste z 30 krajín OECD.

Príčiny neúspechu našich žiakov sa hľadali v apríli na konferencii, ktorú zorganizoval už tradične Štátny pedagogický ústav, tento raz v spolupráci s novozriadeným Národným ústavom certifikovaných meraní vzdelávania a s centrálnou zjednoteným Metodicko-pedagogickým centrom, pod záštitou ministra Mikolaja. Dva dni hľbali naši štátni vedci a úradníci nad tým, prečo sa našim žiakom v porovnaní s ostatným svetom nedarí.

Tento neúspech však nie je žiadnym novým prekvapením. Naopak, už roky sa opakuje so železnou pravidelnosťou, najmä v čitateľskej gramotnosti. Slovensko sa do meraní PIRLS zapojilo po prvýkrát v roku 2001 a do testovania PISA v roku 2003 a ani raz nedosiahli naši žiaci uspokojivé výsledky. Pritom logika týchto testovaní, ich zámer a konečný cieľ sú zakaždým veľmi podobné. Preto je zaradajúce, že zdôvodnenia a cesty k náprave hľadá ministerstvo školstva až teraz, dva roky po spustení tzv. obsahovej reformy, ktorá má výučbu na našich školách razantne skvalitniť. Ak sa až dnes hľadajú príčiny neúspechu našich žiakov v medzinárodnom porovnaní, na akých základoch potom stojí celá reforma vzdelávania? Má ministerstvo školstva vôbec jasno v tom, čo ide zmeniť?

Ak za takmer desať rokov nedokázalo ministerstvo školstva prísť na to, v čom spočívajú hlavné príčiny zaostávania Slovenska v medzinárodných

porovnaníach, nemôže mať jasnú predstavu o cieľovom stave obsahovej reformy. Mantra reformného guru Mirona Zelinu, hlavného poradcu ministra školstva, ktorý na konferencii znova zopakoval iba to, že kľúčom k zmene je rozvoj motivácie a tvorivosti žiakov, sa značne vyčerpala. Konkrétne návrhy ako na to, ktoré by učiteľom najviac pomohli, ministerstvo dodnes neponúklo. Pomocné metodiky, pestrá ponuka nových učebníc, príklady zaujímavých vyučovacích stratégií, či databanka inšpiratívnych vyučovacích modelov zo zahraničia – nič z toho nie je dodnes učiteľom k dispozícii. Taká je reformná realita po dvoch rokoch. Pritom minister Mikolaj minul na „reformu“ nemalé zdroje zo štátneho rozpočtu a ešte bohatšie bola podpora jeho „reformy“ vyžívaná dotačnými balíkmi z eurofondov. Na tzv. „premenu tradičnej školy na modernú“ sa toho porozdávalo neúrekom. Výsledok je „tradične“ žalostný – žiadne výrazné pozitívne efekty vo vyučovaní nebadáť.

Ministra Mikolaja to však nijako netrápi. Podľa neho je školská reforma riadená dobre, jej tempo je primerané a výsledky pozitívne. Zmysel konferencie ho rovnako uspokojil, keď konštatoval, že „je dôležité, aby sme výsledky meraní zhodnotili, pretože si potom môžeme povedať, čo treba napraviť, ako treba usmerniť novú školskú reformu, ako pripraviť nové učebné osnovy a najmä ako sa ďalej venovať pedagógom.“ Škoda len, že sa tým neriadil počas výkonu svojej funkcie.

Autorka je analytička KI.

UDIALO SA:

1) Dňa 7. marca 2010, v deň výročia narodenia T. G. Masaryka, sme položili kvety k pamätníku československej štátnosti na Vajanského nábřeží v Bratislave. Akciu organizoval KI v spolupráci s Českým spolkom na Slovensku, Občiansko-demokratickou mládežou Bratislava a Občianskym združením Česko-Slovenské Mosty. Viac, vrátane informácií o prebiehajúcej verejnej zbierke na sochu T. G. Masaryka, na webstránke KI v sekcii KI INFORMUJE.

2) Dňa 8. marca 2010 KI organizoval v Bratislave konzervatívny klub na tému T. G. Masaryk a Slovensko, a to pri príležitosti 160. výročia od narodenia prvého prezidenta ČSR. Viac, vrátane videozáznamu, na webstránke KI v sekcii KONZERVATÍVNE KLUBY.

3) Dňa 11. marca 2010 organizoval KI v Ružomberku tretí ročník konferencie **Odpady a samospráva 2010**. Hlavnými témami konferencie boli legislatíva odpadového hospodárstva, kolektívne systémy na zabezpečenie separovaného zberu, možnosti získavania podporných prostriedkov a biologicky rozložiteľný odpad. Viac o programe v sekcii KONFERENCIE.

4) Dňa 14. marca 2010 KI v spolupráci s ďalšími organizáciami organizovali verejné zhromaždenie **Fašizmus nepatrí na Slovensko!**, ktoré sa uskutočnilo na Hodžovom námestí v Bratislave. Viac na webstránke KI v sekcii KI INFORMUJE.

5) Dňa 15. marca 2010 bola v bratislavskom Pálffyho paláci slávnostne udelená **Cena**

Dominika Tatarku za rok 2009. Porota Ceny Dominika Tatarku a KI udelili tento rok Cenu Jurajovi Mojžišovi za knihu Vol'ným okom II. Viac, vrátane videozáznamu, na webstránke KI v sekcii CENA DOMINIKA TATARKU.

6) Dňa 22. marca 2010 v Bratislave, dňa 24. marca 2010 vo Viedni a dňa 25. marca 2010 v Košiciach v rámci cyklu **CEQLS** na pozvanie KI prednášal Richard A. Epstein, profesor práva pôsobiaci na The University of Chicago (USA) na tému **Ekonomické a právne základy slobodnej spoločnosti**. Viac, vrátane videozáznamu, na webstránke KI v sekcii KONFERENCIE.

7) Dňa 23. marca 2010 KI na pôde Ekonomickej univerzity v Bratislave spoluorganizoval prednášku Richarda A. Epsteina na tému **Classical Liberal Perspective on Intellectual Property**. Viac, vrátane videozáznamu, na webstránke KI v sekcii KONFERENCIE.

8) Dňa 30. marca 2010 organizoval týždenník .týždeň v divadle GUnaGU v Bratislave Večer .týždeň, v rámci ktorého na tému **Emisná krádež Interblue** diskutovali Rado Baťo, Ivan Štulajter a Radovan Kazda, analytik KI. Moderoval František Šebej, redaktor týždenníka .týždeň. Viac, vrátane videozáznamu, na webstránke KI v sekcii KI INFORMUJE.

9) V marci 2010 sa z okruhu ľudí KI v médiách nielen k aktuálnym témam vyjadrovali: **Ondrej Dostál, Zuzana Humajová-Zimenová, Radovan Kazda, Ivan Kuhn a František Šebej**. Viac nájdete na www.konzervativizmus.sk v sekciách ČLÁNKY, ROZHOVORY, KI KOMENTUJE, AUDIO/VIDEO KI a BLOGY.

PODPORTE NÁS:

Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika nevydáva len Konzervatívne listy. Organizujeme ročne mnoho konferencií, diskusií, konzervatívnych klubov a prednášok. Každoročne udeľujeme najprestížnejšie literárne ocenenie na Slovensku – Cenu Dominika Tatarku. Publikujeme desiatky analytických výstupov vo forme štúdií, odborných príspevkov a prednášok, článkov a mediálnych vystúpení. Všetky naše výstupy, vrátane audio či videozáznamov z akcií KI, nájdete na pravidelne aktualizovanej webstránke KI na adrese www.konzervativizmus.sk.

Podporte nás prostredníctvom online prevodu cez Váš internet banking. Viac informácií o možnostiach podpory nájdete na webstránke KI v sekcii PODPORTE NÁS.

Ďakujeme!

KONZERVATÍVNY
INŠTITÚT
M. R. ŠTEFÁNKA
M. R. ŠTEFÁNIK
CONSERVATIVE
INSTITUTE